

2. Уваров В.Г. Домашній арешт як запобіжний захід / В.Г. Уваров, В.С. Горецька // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 179–183.

3. Шпачук А.О. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінальному процесуальному законодавстві / А.О. Шпачук // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 2. – С. 1–5.

4. Хабло О.Ю. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) // В.В. Рожнова, Я.Ю. Конюшенко, О.Ю. Хабло, О.Г. Яновська та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 398 с.

5. Бельмаз А.П. Проблемні питання домашнього арешту як запобіжного заходу в кримінальному процесі України / А.П. Бельмаз // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – № 4. – С. 135–138.

6. Конвенция о защите прав человека и основных свобод: Международный документ от 04.11.1945. – Режим доступа: <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/Rz17euroco.html>. – Название с экрана.

Гоголь Є.С.

студентка,

Науковий керівник: Алієва О.М.

старший викладач, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ІНСТИТУТ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), постала необхідність у науковому дослідженні більшості інститутів у галузі кримінального процесу з метою узагальнення практики застосування, вироблення пропозицій щодо удосконалення процесуальної діяльності та їх врахування у законодавстві. Особливо актуальним, свідченням чого є тривалі дискусії науковців та практичних працівників, є питання кримінальної процесуальної регламентації інституту повідомлення про підозру [1, с. 204].

Повідомлення особи про підозру – це одне із важливих процесуальних рішень, яке приймає прокурор або слідчий за погодженням з прокурором до закінчення розслідування у кримінальному провадженні. В цьому процесуальному рішенні на основі доказів, зібраних у ході проведення досудового розслідування, конкретна особа набуває статусу підозрюваного. Це один з найбільш важливих і відповідальних актів стадії досудового кримінального провадження, який, відповідно, має визначену процесуальну форму і зміст.

Під процесуальною формою повідомлення особі про підозру в кримінальному процесі слід розуміти чітко визначений процедурними нормами кримінального процесуального права порядок прийняття, оформлення та вручення процесуального рішення у вигляді повідомлення особи про підозру прокурором або слідчим за погодженням з прокурором. Слід зазначити, що у науковців досі іноді виникає питання, яку саме процесуальну форму має таке повідомлення. Більшість приходять до висновку, що повідомлення про підозру має форму постанови, адже, виходячи з положень ст. 277 КПК, можна помітити, що його зміст відповідає змісту постанови [1, с. 204].

Але найбільший інтерес викликає дискусія щодо можливих способів повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, тому що норми КПК України зазначену процесуальну дію регламентують неоднозначно.

Повідомлення про підозру здійснюється в подядку, передбаченому ст. 278 КПК, відповідно до якої письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, встановлений КПК України для вручення повідомлень. Вручення такого повідомлення затриманій особі вручається не пізніше 24 годин з моменту її затримання. Повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у випадках: 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) обрання до особи одного із запобіжних заходів; 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [2, ст.26].

При цьому законодавець не дає визначення поняття «вручення». На думку науковців, воно включає в себе низку процесуальних дій, які мають бути виконані слідчим або прокурором, а саме: виклик особи відповідно до вимог чинного законодавства; встановлення особи, якій повинно бути вручено повідомлення про підозру; усне оголошення їй такого повідомлення стосовно вчинення конкретного кримінального правопорушення, роз'яснення суті підозри; повідомлення особі про її процесуальні права, передбачені ст. 42 КПК; підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення, місце, дату, час його вручення, підпис особи, яка отримує повідомлення; фактична передача письмового повідомлення про підозру особі [3, с. 608].

Повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках й порядку, визначених КПК України (глава 11). У ст. 135 цієї глави вказано, що особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку: дорослому

члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає; житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи; адміністрації за місцем її роботи (ч. 2 ст. 135 КПК України). Повістка про виклик може вручатися особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду [2, ст. 135]. Слід звернути увагу на те, що такий порядок не вимагає обов'язкового вручення повідомлень персонально особі, щодо якої воно складене.

У свою чергу, автори науково-практичного коментаря до КПК України, розкриваючи зміст ст. 278 цього Кодексу, вказують, що вручення повідомлення про підозру повинно здійснюватись прокурором, слідчим або іншою уповноваженою особою безпосередньо, оскільки правова норма передбачає саме вручення, а не передачу. Систематичне й буквальне тлумачення цих норм свідчить, що у спосіб, визначений Главою 11 КПК України, здійснюється не вручення повідомлення про підозру особі, якій у цей момент неможливо його вручити, а виклик до слідчого чи прокурора для вручення повідомлення шляхом надання повістки про виклик, надсилання її поштою чи електронною поштою [4, с. 364].

Проте, на нашу думку, все ж питання про направлення особі повідомлення про підозру засобами поштового зв'язку є актуальним і потребує детальнішого розгляду. Якщо систематизувати положення КПК України, то можна стверджувати, що використання такого засобу повідомлення буде законним та належним лише у випадку вручення поштового відправлення особисто (безпосередньо) підозрюваному. Навряд чи логічною буде зміна процесуального статусу особи у кримінальному провадженні, якщо повідомлення про підозру було направлене їй засобами поштового зв'язку, але не було вручене адресату з якихось причин. Таким чином, повідомлення про підозру повинно вважатися здійсненим (а особа вважатиметься такою, що набула статусу підозрюваного) з моменту вручення поштового відправлення, а не з моменту відправлення такого повідомлення слідчим. Відповідно, факт підтвердження отримання особою повідомлення про підозру або ознайомлення з його змістом іншим шляхом є необхідним для набуття такою особою процесуального статусу підозрюваного [5, с. 355].

Водночас ст. 277 КПК України дає підстави стверджувати, що здійснення такого повідомлення може вважатися належним лише у разі, якщо спосіб повідомлення дає можливість зафіксувати на матеріальних носіях інформації дотримання слідчим або прокурором вимог до змісту повідомлення та встановити особу, яка отримала повідомлення, пересвідчитися у повноті роз'яснення прав та обов'язків підозрюваного. Зважаючи на це, особа не може набувати статусу підозрюваного у разі направлення їй слідчим повідомлення про підозру у вчиненні

кримінального правопорушення електронною поштою, факсимільним зв'язком, по телефону, повідомлення телеграмою [2, ст. 277].

Постає питання щодо відповідності вимогам КПК України вручення повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає; житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи; адміністрації за місцем роботи особи. На думку дослідників, письмове повідомлення про підозру можуть вручити також інші особи, але в подальшому факт вручення повідомлення про підозру (відомостей про особу, якій воно вручене) має бути зафіксовано під час розслідування [5, с. 356].

Звичайно, така вимога персонального вручення повідомлення про підозру зумовлює значні проблеми у практичній діяльності. Для повідомлення про підозру сторона обвинувачення повинна фактично встановити точне місцезнаходження особи та здійснити особисте вручення повідомлення про підозру особі або зафіксувати її відмову від такого отримання шляхом власноручного запису про відмову або відеозапису такої відмови, що практично неможливо при переховуванні такої особи від органів розслідування.

Можна підсумувати, що введення інституту повідомлення про підозру безперечно є прогресивним кроком у кримінальному процесі України, що свідчить про його прагнення до відповідності європейським стандартам. Але, не дивлячись на це, практика застосування цього інституту показує, що деякі питання не достатньо розроблені і потребують дослідження найближчим часом.

Список використаних джерел:

1. Фараон О.В. Процесуальна форма письмового повідомлення про підозру у кримінальному провадженні / О.В. Фараон // Науковий вісник Харківського національного університету. – Вип. 1. – Т. 8. – 2014. – С. 204–207.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 зі змін., у відпов. з законами України: за станом на 28.02.2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.
3. Грошевий Ю.М. Кримінальний процес: підруч. / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
4. Кримінально процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
5. Юрченко Л.В. Повідомлення про підозру: новела кримінального процесуального законодавства України / Л.В. Юрченко // Актуальні проблеми публічного та приватного права: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (3 жовтня 2012 року). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2012. – С. 355–357.